

Projekt rädda kvar ortolansparven i Västmanland

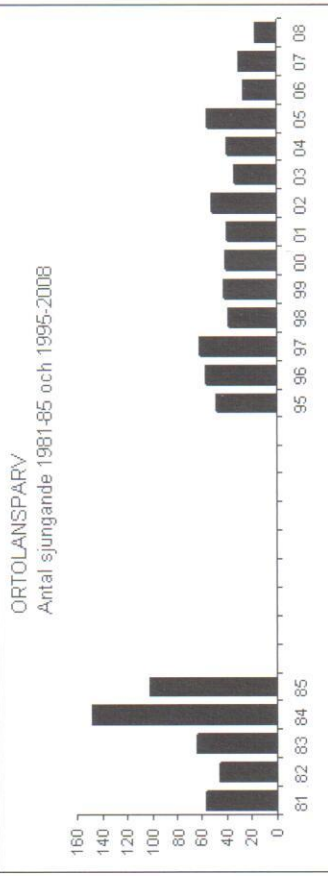
Foto: Jörgen Lindberg

Ortolansparven har minskat kraftigt i Sverige och även på många andra håll i Europa. Totalt finns det 2000-7000 par i Sverige enligt en uppskattning från tidigt 2000-tal. Under 1990-talets första år så beräknades antalet par i landet till ca 7000-8000. Det är dramatiska minskningar från 1970-talets bestånd på 20 000 - 50 000 par. Idag finns arten främst i ett ganska brett område längs med norrlandskusten och även i Hjälmars och Mälardalsskapan.

Enligt artdatabanken så finns det många orsaker till minskningen bland de större kan nämnas jordbrukslandskapets industrialisering med stora enformiga åkrar utan åkerholmar och småbiotoper. Ett nytt landskap har vuxit fram som inte passar ortolansparven. Många betesmarker har vuxit igen och för tätta buskar lockar inte arten. Även insektsgifter och jakt på sparvorna bland annat i Frankrike har påverkat negativt. Ortolansparven behöver även vegetationsfattiga ytor och trädor som minskat på många håll. Förhållanden på övervintringsplatser i Afrika är dåligt kända och kräver mer forskning. Ortolansparven förekommer också i energiskogar, på naturbetesmarker men även i grustäckter och på hyggen. En gemensam nämnare tycks vara markstörningar. Ett småbrutet landskap med åkerholmar, alléer och andra kantzoner attraherar ortolansparven.

Ortolansparven i Västmanland

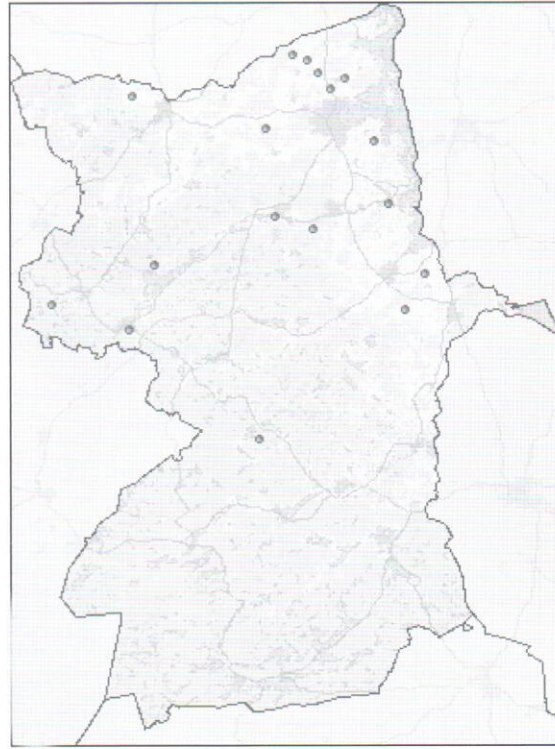
Utvecklingen i Västmanland visar på en lika dramatisk nedgång som på många övriga platser i landet. I vårt landskap beräknades antalet par till hela 500 i mitten av 1990-talet. Hur många häckande par har vi kvar i vårt landskap? Är det högst 30 par kvar? Eller är de fler? Vi hoppas få svar på frågan med inventeringar.

Antalet sjungande ortolansparv 1981-1985 och 1995-2008.

I flera Västmanländska kommuner har den troligen helt försvunnit som häckfågel. Som läget är nu de senaste åren så har stammen sitt starkaste fäste i östra delen av Västerås kommun, och i den sydligaste delen av Köpings kommun samt i Arboga och Kungsörsområdet. Även i Sala och Hallsthammars kommun finns områden där arten bör eftersökas. I Surahammars kommun befäras den vara helt utgången och endast flyttande fåglar har noterats under de senaste åren. (Sören Larsson muntligen). Kartan nedan ger lite mer information om var arten kan finnas.

Kartan hämtad från svalan visar lokaler med fynd av ortolansparv under perioden 10 maj till den 1 juli 2009

Hane. Foto: Jörgen Lindberg

Vår med och inventera ortolansparven i vårt landskap

Ortolanen kommer åter till Sverige i maj från övervintringsplatser i Västra Afrika söder om Saharaöknen. Den trivs hos oss i Västmanland främst i jordbrukslandskapet och hanarna sitter ofta och sjunger på åkerholmar. Vi finner den i ett varierat landskap med tillgång till kantzoner där de kan häcka och både hona och hane söker föda (insekter) i områden med låg vegetation eller helt bar eller störd mark.

Så här går inventeringen till

Det gäller att hitta sjungande ortolansparvar och helst även häckningsindiecier under inventeringsperioden som är från den 5 maj till 5 juli. Bra att genomföra inventeringen på morgonen 04:00-10:00. Starta inventeringen under maj, besök lokal som du fått tilldelat av din kontaktperson eller välj själv lokal och lyssna efter sjungande hanar. Rapportera det på svalan och helst även till mail:021.133405@telia.com.

Det går bra att åka bil och sedan gå ut och lyssna på lämpliga platser, ännu bättre är att cykla eller gå långa sträckor och lyssna. Men ibland sitter hanar och sjunger på flytt. Ofta sitter flera hanar tätt ihop, så hittar du en sjungande ortolansparv är det värt att leta noggrant i omgivningarna efter fler sjungande hanar.

När du hört en ortolan åk tillbaka någon vecka in i juni och se om den är kvar(kan vara oparad hane även om de sitter kvar som inte hittar någon partner), och försök hitta fler bevis på att den

häckar. Exempel på häckningskriterier är om de försvarar område, sjunger igen, hane och hona i samma område, uppvakting, bobygge. Sedan kan man med tur även se varnande ortolan, med föda. Boet är mycket svårt att hitta, det ligger på marken, ofta nära åkern under någon buske eller mer fritt enligt litteratur.

Honan trycker hårdast av alla sparvar.

Mycket handlar om att först inventera och sedan följa upp minst en gång. Få med dig flera inventerare och dela ut uppdrag. Vi ska sedan se hur många ortolanspar eller ex med häckningstecken vi hittar.

Vill du vara med och inventera, kontakta då:

Torbjörn Hegedüs

Tel 021-133405 mail: 021.133405@telia.com

Jag kan då även förmedla kontakt till de lokala kontaktpersoner vi i skrivande stund har på gång i Arboga kommun.

Västerås kommun: Torbjörn Hegedüs, 021-133405 mail: torbjorn.hegedus@wvf.se

Hallstahammars kommun: Ulf Carlsson, 0220-156 06 mail: ulf.carlsson@gmail.com

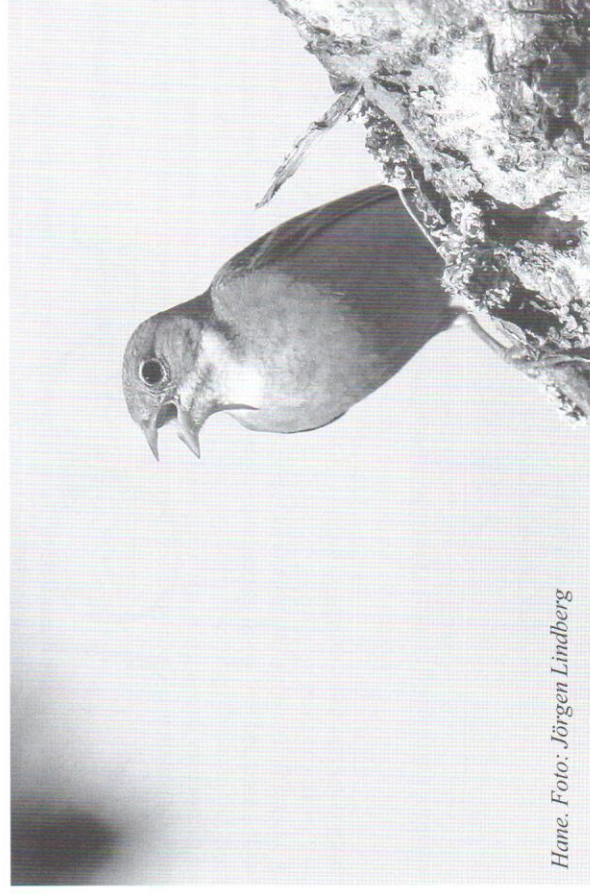
Köpings kommun: Jörgen Lindberg, 070-584 13 01 mail: kryzz.vt@koping.net

Kungsörs kommun: Patrik Rhönnsd, 070-752 80 29 mail: patrik.rhonnstad@privat.ufors.se

Sala kommun: Karl-Gunnar Källebrink, 0224-280 41 mail: kalle_k@rivistele.com

Surahammars kommun: Sören Larsson, 021-35 57 58. Obs i Surahammars kommun beräknas arten vara utgången så här handlar det mer om att ev. återskapa tidigare biotoper.

Norbergs kommun: Torbjörn Jansson, 0223-234 98.

Hane. Foto: Jörgen Lindberg

Hona. Foto: Markus Rhenberg

Inventeringsarbetet kommer att genomföras främst i de kommuner som har en fast stam av arten. Men håll utkik även i övriga kommuner, i norra Sverige häckar arten även på vissa hyggen, även brandfält och grustag kan locka arten till häckning. Rapportera in samliga fynd på svalan.

Målsättning med vår inventering

Vi vill rädda kvar arten i landskapet och för samtal med länsstyrelsen i Västmanland för att se hur vi kan åstadkomma riktade åtgärder för att gynna arten. Här är det viktigt med samarbete med lantbrukare och där arten finns bör man skapa trädor och kort markvegetation och störd mark. Vidare måste trädorna och kantzoner lämnas oarbetade under juni när arten häckar. Åkerholmar och ett varierat landskap bör bibehållas för att gynna arten. Vidare är det centralt att inventeringar och uppföljning sker där återgårdar gjorts. Sedan finns det förstås andra faktorer som rör artens flytt och övervintring som vi inte kan påverka i Västmanland. Här får vi förlita oss på SOF och Birdlife internationals aktioner.

Men vi måste göra en insats för att se om vi kan påverka häckningsframgången här i Västmanland innan det är försent.

Tack till Åke Berg för synpunkter på texten.

Litteratur:

Art databanken 2006. Faktatablad: Emberiza hortulana – ortolansparv. Förf. Bengt-Olov Stolt 2004. Rev. Åke Berg 2005.

Berg Åke, 2008. Habitat selection and reproductive success of Ortolan Bunting's Emberiza hortulana on farmland in central Sweden- the importance of habitat heterogeneity. Ibis, 150, 565-573

Pettersson TH m.fl. 2008. Fågelrapport för Västmanland 2007. Fåglar i Västmanland årg 39

SOF. 2002. Sveriges fåglar. 3:e uppl. Stockholm.

Text: Torbjörn Hegedius

FÅGLAR I FOCUS

Fågelvänner – Äntligen:

Sveriges första Fågelskådarmässa!!!

Strömsholm 8-9 maj 2010

Leverantörer av kikare, kameror, böcker, friluftskläder m.m. är på plats.

Föredrag av landets främsta fågelfotografer, konstnärer och ornitologer.

Fågelutflykt och guidade fågelutflykter.

Välkomna!

Program, vägbeskrivning, logi och annat se:

www.faglarifocus.com